

उद्योगधंदे, बँकिंग,
अर्थशास्त्र, व्यापार,
सहकार, इत्यादि
विषयांस वाहिलेले
एकमेव मराठी
साप्ताहिक
स्थापना : १९३५

अर्थ

“अर्थ एव प्रथमः” इति कौटिल्यः अर्थसूलौ धर्मकामाविति ।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र

प्रत्येक बुधवारी
प्रसिद्ध होते.
वर्गणीचे दर :
वार्षिक : ६ रु.
सहामाही : ३ रु.
किरकोळ : १२ नये पैसे
दुर्गाधिवास, पुणे ४.

LICENCED TO POST WITHOUT
PREPAYMENT
Ref. No. B. 3134. Licence No. 53.

वर्ष २३

पुणे, बुधवार तारीख २२ मे, १९५७

अंक ११

विविध माहिती

गुरांची कृत्रिम पैदास—मद्रास राज्य सरकारने शहरी विभागांत गुरांची कृत्रिम रीतीने पैदास करण्याची आणखी तीन केंद्रे स्थापन करण्याचे ठरविले आहे. १९५६-५७ मध्ये तीन केंद्रांची स्थापना करण्यांत आली आहे. नव्या केंद्रांसाठी कायम स्वरूपाचा असा ४१,००० रुपये खर्च येणार आहे. त्याशिवाय दरसाल २१,२०० रुपये खर्च करावे लागतील.

हरिजनाना कायद्याची मोफत मदत—केरळच्या सरकारने राज्यांतील हरिजनाना दिवाणी व फौजदारी कामकाजाच्या बाबतीत मोफत कायदेशीर सहाय्य देण्याचा विचार चालविला आहे. ही संकल्पित योजना अंमलांत आल्यावर तिच्या यशापयशाचा विचार करून इतर गरिबांनाहि तिचा फायदा देण्यांत येण्याचा संभव आहे.

कुळांना काढण्यासाठी दावे—कुळापासून आपल्या जमिनी स्वतः कसण्यासाठी घेण्याच्या हेतूने गुजरातच्या आठ जिल्हांतील जमीन मालकांनी १ लाख दावे कोर्टात दाखल केले आहेत. मुंबई सरकारच्या दुरुस्त कुळ कायद्याप्रमाणे जमिनीची मालकी ती कसणाऱ्या कुळांना मिळणार असल्यामुळे हे दावे दाखल करण्यांत आले आहेत.

तेलाच्या वाहतुकीसाठी नळ—इराणच्या आस्मातापासून मूमध्य समुद्राच्या किनाऱ्यापर्यंत तेलाच्या वाहतुकीचे नळ टाकण्याच्या योजनेचा विचार आठ बऱ्या तेल कंपन्यांनी चालविला आहे. हे नळ तुर्कस्थानांतून नेण्यांत येतील. आठ कंपन्यांपैकी पाच अमेरिकन मालकीच्या आहेत. तेलवाहतुकीच्या ह्या योजनेसाठी २८.५ कोटी पौंड खर्च येईल व ती पुरी होण्यास ४ वर्षांचा अवधि लागेल.

मोटारीच्या कारखान्याचा विस्तार—जमशेटपूर येथील मोटारीच्या कारखान्याचा विस्तार करण्याविषयी चर्चा करण्यासाठी डॅमलर-बॅंश ह्या जर्मन कारखान्याचा एक प्रतिनिधी भारतांत आला आहे. सध्या ह्या कारखान्यांत दरसाल ६,००० ट्रॅक्स तयार होतात. येत्या दोन वर्षांत कारखान्याचे उत्पादन दुप्पट करण्यांत येणार आहे.

टीकच्या लाकडाची खरेदी—भारत सरकारने ब्रह्मदेशाकडून १५,००० टन वजनाचे टीकचे लाकूड विकत घेण्याचा करार केला आहे. भारतांत ह्या जातीचे लाकूड पुरेशा प्रमाणांत उपलब्ध नाही. रेल्वेचे डबे बांधण्यासाठी व दुरुस्त करण्यासाठी ह्या लाकडाचा उपयोग करण्यांत येईल. सर्व लाकडाची मिळून किंमत सुमारे १.३७ कोटी रुपये होईल.

रशियाला बुटांची निर्यात—भारत सरकारने रशियाला दोन लाख बुटांच्या जोड्या निर्यात करण्याचे ठरविले आहे. त्यापैकी १८,००० जोड्या हैदराबाद येथील छोट्या उद्योगधंद्याच्या कॉर्पोरेशनकडून घेण्यांत येतील. तयार झालेल्या बुटांची तपासणी करण्यासाठी रशियाचे प्रतिनिधी भारतांत येणार आहेत.

भारत-इजिप्त व्यापारी करार—भारत व इजिप्त ह्यांच्या दरम्यान एक व्यापारी करार करण्यांत आला आहे. भारताने इजिप्तकडून ४०,००० गासड्या कापूस घेण्याचे ठरविले असून उलटपक्षी इजिप्त भारताकडून १,५५० टन चहा विकत घेणार आहे. भारताला ३० लाख इजिप्शियन पौंड इतकी रक्कम कापसासाठी यावी लागेल.

नागपूरचे महत्त्व टिकविण्यासाठी—भारत सरकारच्या संरक्षण खात्याच्या कांहीं कचेऱ्या दिछीहून नागपूर येथे हलविण्यांत येणार आहेत. कचेऱ्यांच्या इमारती बांधण्यासाठी नागपूरच्या विमानतळाजवळ १,००० एकर जमीन ताब्यांत घेण्याचे घाटत आहे. राजधानी म्हणून नागपूरचे महत्त्व संपल्यावर ते टिकवून घरण्यासाठी प्रयत्न करण्यांत येत आहेत.

आता घूमपान पुरे झाले—अमेरिकेतील मि. चार्लस हॅमिल्टन नांवाच्या बुद्धाने आपल्या घ्याच्या १०७ व्या वर्षी घूमपान सोडून देण्याचा निश्चय केला आहे. त्याने वयाच्या ७ व्या वर्षीपासून घूमपानाला प्रारंभ केला होता. सतत १०० वर्षे घूमपान केल्यावर आता वस झाले, असे त्याला वाटू लागले.

पेट्रोलचे वाटप संपले—ब्रिटिश सरकारने आपल्या जहाजांना सुपन्न कालव्याच्या मार्गाने वाहतूक करण्याची परवानगी दिली आहे. आता पेट्रोलची आयात सुलभ झाल्याने ब्रिटनमधील तेलाचे वाटप रद्द करण्यांत आले आहे.

तमाम दंतरोगांवर

★ माकडछाप म्हणजेच काळी टूथ पावडर ★

**THE TRAVANCORE OGALE GLASS
MFG. CO. LTD.
NOTICE**

The fourteenth Annual General Meeting of the Shareholders of the Travancore Ogale Glass Manufacturing Company Limited, will be held at the Registered Office of the Company at Glass Factory Premises, Manjummel, Alwaye, on Wednesday the 12th June 1957, at 4 p. m. to transact the following business :

- (1) To read the Notice and Auditors' Report.
- (2) To receive and adopt the Directors' Report and audited Balance Sheet and Profit and Loss Account for the year ended 31st December, 1956.
- (3) To elect a Director in place of Sri. S. Chattanatha Karayalar who retires by rotation and being eligible offers himself for re-election.
- (4) To elect a Director in place of Sri. A. P. Tampi who retires by rotation and being eligible offers himself for re-election.
- (5) To elect a Director in the vacancy caused by the death of Sri. J. E. A. Pareira.
- (6) To appoint Auditors for the current year and fix their remuneration.
- (7) To considered and, if thought fit to pass the following resolution as an Ordinary Resolution :

"That the Books, Registers and other documents required to be maintained by the Company and kept open for inspection under the provisions of the Companies Act 1956, and particularly under Sections 49, 118, 144, 163, 196, 301, 302, 304, 307, 362 & 372 of the said Act, shall be available for inspection at the Registered Office of the Company by the persons entitled thereto to the extent and in the manner and on payment of the requisite fees, if any, specified in aforesaid provisions, between the hours of 10 a. m. and 12 noon on each business day. Provided, however, that the Register required to be maintained under Section 307 of the Act shall be open for inspection of the members or holders of debentures of the Company if any between the times above mentioned only during the period prescribed by sub-section 5 (a) of Section 307."

The Share Transfer Books of the Company will be closed from Monday the 3rd to Wednesday the 12th June, 1957, both days inclusive.

By Order of the Board
For OGALE BROS. (Private) LTD.
Managing Agents,
N. P. OGALE,
Director

Alwaye,
April 30, 1957

A member entitled to attend and vote at the meeting is entitled to appoint a proxy who will attend and vote instead of himself when vote is demanded and the proxy need not be a member.

खर्चात बचत कराव पैसा दिलकीत टाका

सारस्वत
का-आपारटिव बँक लि.
सारस्वत बँक बिल्डिंग, गिरगांव, मुंबई ४.

जनता बचत योजना
व्याज : २½ टक्के

आखाः
फोर्ट, दादर, माहिम,
पुणे, बेळगांव.

५० वर्षांपेक्षा जास्त जनतेची सेवा करीत असलेले मुंबईतील एक प्रसिद्ध निवासस्थान

★ **शरदारगृह** ★

प्रत्येक खोलीत स्वतंत्र बाथरूम व बाल्कनी
लक्ष्मंजी वगैरे कार्याची व भोजनपार्टीची कमी
खर्चात मनपसंत व्यवस्था
समाप्तमेलने यांची टिळक हॉलमध्ये सोय.
कॉफर्ड मार्केटजवळ, मुंबई २.

कण आणि क्षण
(सुखी जीवनाच्या पाऊलवाटा)
लेखक : - श्री. वा. काळे, संपादक, "अर्थ"
मराठी दुसरी आवृत्ति [कि. १ रु. ८ आ.

किलोस्कर

अिलेक्ट्रिक पंपिंग सेट

यांत्रिक दृष्ट्या परिपूर्ण व दीर्घकाल टिकाव.
आपल्या पिकांची जोपासना करण्यासाठी एकमेव साधन म्हणजेच
किलोस्कर पंपिंगसेट. भारतांत सर्वत्र संधाधानकारकपणे काम करीत आहेत.
सविस्तर माहितीसाठी लिहा.

किलोस्कर ब्रदर्स लि. किलोस्करवाडी, द. सातारा

अर्थ

बुधवार, ता. २१ मे, १९५७

संस्थापक :
प्रो. वामन गोविंद काळे
संपादक :
श्रीपाद वामन काळे

मुंबई राज्यांतील हातमागाचा धंदा

मुंबई राज्यांतील ग्रामोद्योगांत हातमागाचा धंदा हा सर्वांत महत्त्वाचा आहे. राज्यांतील हातमागाची संख्या सुमारे २.४१ लाख असावी असा अंदाज करण्यांत आला आहे. हातमागावर कापड काढण्याची ६०० केंद्रे आहेत. ह्या ठिकाणी संघटितरीत्या कापडाचे उत्पादन करण्यांत येत असते. हातमागाच्या धंद्याला मदत करून तो वाढीला लावण्यासाठी राज्य सरकारने निरनिराळ्या योजना मंजूर केल्या आहेत. ह्या योजनांची सामान्यपणे तीन गटांत वर्गीवारी करता येईल. (१) हातमागाच्या धंद्याची सहकारी संस्थांत संघटना करणे, (२) हातमागावर तयार झालेल्या कापडाच्या विक्रीची व्यवस्था करणे आणि (३) ह्या धंद्याला लागणारी हत्यारे व इतर साधने पुरविणे.

आतांपर्यंत विणकरांच्या सहकारी संघटनांना सुमारे २॥ लाख रुपयांहून अधिक इतकी रक्कम कर्जाऊ देण्यांत आलेली आहे. लायफ अशा सहकारी संघटनांना खेळते भांडवल म्हणून दर हातमागामागे जास्तीत जास्त ३०० रुपये ह्या दराने कर्ज देण्यांत आलेले आहे. त्याशिवाय भारत सरकारने गेल्या मार्च महिन्यांत खेळत्या भांडवलासाठी म्हणून १७ लाख रुपयांची रक्कम मंजूर केली आहे. हातमागावर काम करणाऱ्या विणकरांना सुताच्या पुरवठ्याचा प्रश्न नेहमीच सोडवावा लागतो. सुताच्या गिरण्यांकडून जरूर त्या पुरवठ्याची व्यवस्था करण्याची एक योजना अखिल भारतीय हातमाग बोर्ड सध्या विचारांत घेत आहे. वाजवी भावांत सुताचा पुरवठा व्हावा असा बोर्डाचा हेतु आहे. त्याशिवाय मुंबई सरकारने सहकारी तत्वावर चालविण्यांत येणाऱ्या तीन सुताच्या गिरण्या काढण्यासहि परवानगी दिली आहे. जळगांव, सुरत अगर भडोच आणि इचलकरंजी ह्या ठिकाणी अशा गिरण्या निघण्याचे घाटत आहे. सौराष्ट्रांत लिंबडी को-ऑपरेटिव्ह स्पिनिंग मिल काढण्यांत येणार आहे. ह्या गिरणीचे भाग विकत घेण्यासाठी मुंबई सरकारने २ लाख रुपये मंजूर केले आहेत.

नव्याने पुनर्घटित करण्यांत आलेल्या मुंबई राज्यांत हातमागाच्या सहकारी संस्थांनी तयार केलेले कापड विकण्यासाठी १४७ केंद्रे काढण्यांत आली आहेत. शिवाय कापडाची विक्री करण्यासाठी ४ मोटारगाड्यांचीहि मदत घेण्यांत येत आहे. सुरत आणि जळगांव ह्या ठिकाणी दोन मध्यवर्ती केंद्रे उघडण्यांत येणार आहेत. त्यासाठी १२,००० रुपये मंजूर करण्यांत आले आहेत. हातमागावरील कापड वेणाऱ्या मिन्हाइकांना मिमतीवर सूट देण्यांत येत असते. १९५६-५७ ह्या आर्थिक वर्षांत ग्राहकांना अशा रीतीने ३४ लाख रुपये सूट मिळालेली आहे. हातमागांत सुधारणा घडवून आणण्यासाठी विणकरांच्या सहकारी संस्थांना भरपूर मदत दिली जाते विणकरांच्या इतर गरजांकडेहि लक्ष पुरविण्यांत येते. सोलापूर येथे स्थापन कर-

ण्यांत यावयाच्या सहकारी संस्थेतील विणकरांना रहाऱ्यासाठी घरे मिळविण्यांत येणार आहेत. ह्या कामासाठी भारत सरकारने कर्ज म्हणून २ लाख रुपये आणि मदत म्हणून १ लाख रुपये मंजूर केले आहेत. ह्या पैशाचा उपयोग करून विणकरांसाठी १०० घरांची सोय करण्यांत येईल. भारतांत हातमागाची एकूण संख्या किती आहे ते नक्की करण्यासाठी भारत सरकारने हातमागाची सक्तीची नोंदणी करण्याचे ठरविले आहे. मुंबई राज्यांत ६३,८२८ हातमागांची नोंदणी करण्यांत आलेली असून ६१,७६१ नोंदणी अर्जांची तपासणी चालू आहे.

१८५७ च्या 'बंडा'चे नवे मूल्यमापन

१८५७ च्या स्वातंत्र्ययुद्धाचे मूल्यमापन भारताच्या राष्ट्रीय वृत्तीच्या इतिहासकारांनी देशभक्तीने प्रेरित होऊन केले. तथापि ब्रिटनमधील शाळकरी विद्यार्थ्यांला ह्या युद्धाचा परिचय अजूनहि 'भारताचे बंड' ह्याच शब्दांनी करून देण्यांत येतो. स्वातंत्र्य प्राप्तीच्या ह्या महान् प्रयत्नाचे मूल्यमापन १०० वर्षांनी ब्रिटनमध्येहि करण्यांत आले. ह्या निमित्ताने 'बंडा'ची कारणे, त्याचा अर्थ, इत्यादि बाबींसंबंधी वृत्तपत्रांतून बरेच लेख लिहिण्यांत आले. त्याचप्रमाणे रेडिओवरहि कांहीं भाषणे करण्यांत आली. 'बंडा'तील समरप्रसंगासंबंधी लिहितांना आजपर्यंतच्या ब्रिटिश इतिहासकारांनी एकच प्रथा पाळलेली आहे. भारतामधील जे सैनिक व योद्धे 'बंड' च्या लढ्यांच्या बाजूने लढले, त्यांची माहिती देतांना ब्रिटिश ग्रंथकारांनी आपल्या लेखण्या स्वैर सोडल्या आणि भारतीय सैनिकांना नरपशूंच्या मालिकेला नेऊन बसविले. ब्रिटिश सैनिकांची मात्र मुक्तकंठाने स्तुति करण्यांत आली. १८५७ च्या शताब्दीनिमित्त ग्रेट ब्रिटनमध्ये नुकतेच प्रसिद्ध झालेले एक पुस्तक मात्र योद्धेसे अपवादामुक्त आहे. मेजर जनरल हिल्टन ह्यांनी लिहिलेल्या ह्या नव्या पुस्तकाचे नांव 'दि इंडिअन म्युटिनी' असेच आहे. परंतु १८५७ मधील घटनांत भाग घेणाऱ्या उभय पक्षांसंबंधी त्यांनी कांहींहि निःपक्षपाताने लिहिले आहे. ह्या घटनांसंबंधी लिहितांना ते म्हणतात की ब्रिटनच्या अगर भारताच्या नागरिकांनी शरमून माना खाली घालाव्या असे त्यामध्ये कांहींहि घडलेले नाही. सरा प्रकार असा आहे की, उभयपक्षांच्या वागणुकीत दोष होते. दोन्ही बाजूच्या सैनिकांनी अत्याचार केलेले आहेत.

बिहारमधील धान्याची टंचाई—बिहारमध्ये धान्याच्या टंचाईने बरेच उग्र स्वरूप धारण केले आहे. ही परिस्थिति नाहीशी करण्यासाठी खास फूड कमिशनर नेमण्याचा विचार चालू आहे. मध्यवर्ती सरकारकडून अन्नधान्य लवकर मिळविणे व त्याच्या वांटपाची योग्य व्यवस्था करणे ही कामे त्याला करावी लागतील.

आगगाड्यांतील उतारूंच्या बेसुमार गर्दीवर उपाय नाही

माल वाहतुकीस प्राधान्य: पुरवणी आकारांत वाढ

रेल्वे-योजनांसाठी आणखी २५० कोटी रु.
उभारण्याची आवश्यकता

१९५७-५८ चे रेल्वे अंदाजपत्रक
(आंकडे कोटी रुपयांचे)

	पैके आंकडे १९५५-५६	इकराजुल्लेख १९५६-५७	१९५७-५८ चा अंदाज	
			माघ १९५७ मधील	आतांचा
वाहतुकीपासून होणारे एकूण उत्पन्न	३१६.२९	३५०.००	३६८.५०	३७७.९०
चालू खर्च	२१३.२२	२२९.३४	२४४.१६	२४४.१६
इतर क्रिकोळ खर्च	७.७३	११.०२	१४.१२	१४.१२
घसारा निर्घात				
जमा	४५.००	४५.००	४५.००	४५.००
एकूण	२६५.९५	२८५.३६	३०३.२८	३०३.२८
खर्चवैच वजा जातां				
रेल्वेचा महसूल	५०.३४	६४.६४	६५.२२	७४.६२
सर्वसाधारण				
महसुलांत जमा				
करावयाची रकम	३६.१२	३७.६९	४३.७९	४३.७९
निव्वळ शिल्लक	१४.२२	२६.९५	२१.४३	३०.८३

१ जुलै १९५७ पासून माल व पार्सल यांच्या वाहतुकीवरील पुरवणी आकारांत $६\frac{२}{३}$ टक्क्यांवरून $१२\frac{२}{३}$ टक्क्यांपर्यंत वाढ होईल व सध्याप्रमाणे कांहीं वस्तू ह्याबाबतीत अपवाद राहतील. ह्या वाढवलेल्या पुरवणी आकारामुळे मालवाहतुकीपासून ११.३ कोटी रुपये व पार्सल वाहतुकीपासून १.२ कोटी रुपये जास्ती उत्पन्न वर्षाकाठी व्हावे. पण हा आकार १ जुलै पासून वाढविण्यांत येत असल्यामुळे चालू आर्थिक वर्षांत फक्त $९\frac{२}{३}$ कोटी रुपये प्राप्ति होईल. अर्थमंत्र्यांच्या उतारूंच्या प्रवासाच्या दरांबाबत विचार केला असल्यामुळे ह्या बाबतीत रेल्वे मंत्र्यांनी स्वतः कांहीं फेरबदल केलेले नाहीत.

रेल्वेचा द्वितीय पंचवार्षिक योजनेच्या काळांत अधिक सुमारे २५० कोटी रुपये लागतील. सध्याची योजना ११२५ कोटी रुपयांची असून त्यापैकी ५० कोटी रुपयांची अद्याप वाण आहेच. ही वाण धरून २५० कोटी रुपये उभारणे आहेत.

माल व पार्सल यांच्या वाहतुकीतील उत्पन्नांत होणाऱ्या वाढीमुळे चालू आर्थिक वर्षांत ३०.८३ कोटी रुपयांची शिल्लक राहवी असा अंदाज आहे व ही शिल्लक विकास निधीकडे वळती करण्यांत येईल.

योजनेतील तरतूद अगदीच अपुरी

रेल्वेच्या योजनेत १४८० कोटी रुपयांवरून ११२५ कोटी रुपयांपर्यंत कपात करण्यांत आली. या कमी रकमेची जुळेल अशा प्रकारे रेल्वेची योजना आसवडती घ्यावी लागली. लोसंड व

पोलाद उत्पादनांत वाढ होण्याच्या दृष्टीने आवश्यक तेवढे नवे मार्ग टाकावयाचे ठरवून बाकीच्या बहुतेक सर्व नव्या मार्गांच्या योजना रद्द कराव्या लागल्या. तसेच, रेल्वेचा ठरवून दिलेल्या रकमेत उतारू वाहतुकीत १६.२ कोटी टनांपर्यंत वाढीस तोंड देतां येईल एवढाच विकास करणे शक्य आहे, असे दिसून आले. यामुळे दुसऱ्या योजनेच्या मुदतीत उतारू गाड्यांतील बेसुमार गर्दी कमी करण्याबाबत परिणामकारक उपाययोजना करण्यावरहि मर्यादा आली.

आगगाड्यांतील गर्दीची परिस्थिति चालू राहण्याची बाब ही तर अनिष्ट सरीच, पण माल वाहतुकीच्या बाबतीतील परिस्थिति देशाच्या विकास पावणाऱ्या अर्थव्यवस्थेचा विचार करतां तर ह्याहूनहि अधिक गंभीर स्वरूपाची म्हणावी लागेल. प्रथम १८.०८ कोटी टन माल वाहतुकीसाठी तरतूद करण्याचा संकल्प करण्यांत आला होता, पण मागाहून रेल्वेच्या वांट्यास आलेल्या रकमेत आतां फक्त १६.२ कोटी टन मालाची वाहतूक करणे शक्य आहे. या वाहतुकीपैकी नव्या वा विकास पावणाऱ्या पोलाद कारखान्यांच्या साधनसामुग्रीच्या वाहतुकीसाठी ३.५ कोटी टन तसेच, इतर ग्राहकांसाठी लागणाऱ्या कोळशाची अधिक ६० लक्ष टनांची वाहतूक, सिमेंटची ४० लक्ष टन जादा वाहतूक इ. गोष्टी विचारांत घेतल्यावर बाकीच्या व्यापारी वाहतुकीसाठी फारच थोडा वाव उरू शकेल हे दिसून येईल. आणखी निदान १०० कोटी रुपयांची जादा तरतूद करण्यांत आली तरच १८.०८ कोटी टनांपर्यंत माल वाहतूक करतां येईल.

आतांच्या अंदाजाप्रमाणे पाहतां, तिकिटाच्या व माल-वाहतुकीच्या मूळ दराने रेल्वेची महसुली शिल्लक प्रथम अंजा-जिल्यापेक्षा थोडा अधिक राहिल आणि ६।१ टक्के दराने वसविण्यांत येणाऱ्या वाढीस पुरवणी आकारामुळे योजना काळांत सुमारे ७१ कोटी रु. जास्त मिळतील. ह्या ६।१ टक्के दराच्या पुरवणी आकारामुळे व उल्लेखिलेली ५० कोटी रुपयांची तूट तर भरून निघेलच, पण १९६०-६१ सालपर्यंत वाढणाऱ्या अपेक्षित मालवाहतुकीस तोंड देण्यासाठी जमा करणे आवश्यक असलेल्या २०० कोटी रुपयांपैकी कांहीं थोडी रकमहि त्यामुळे जमा होईल.

दि त्रावणकोर ओगले ग्लास मे. कं. लि., अलवाये

वरील कंपनीला १९५६ मध्ये, ६९,२०२ रु. घसारा काढून ३२,१०४ रु. नफा झाला आहे. इंडस्ट्रिअल फिनेन्स कॉर्पोरेशन ऑफ इंडियाकडून घेतलेल्या कर्जाचा हता व व्याज हीं करारा-प्रमाणे देण्यांत आली आहेत. अहवालाचे वर्षी विक्रीत आणखी सुधारणा झाली असून मालाला अधिकाधिक मागणी येत आहे.

अहवालाचे वर्षी कंपनीने विक्रीपासून ९,२३,६८४ रु. मिळविले; गेल्या वर्षीची विक्री ७,१९,१७४ रु. ची होती. गेल्या वर्षी २४,०४२ रु. तोटा झाला होता व १९५५ अखेर एकूण तोटा ८०,०९२ रु. होता. आतांचा नफा (३२,१०४ रु.) त्यांतून वजा केल्यावर ताळेबंदांत जिंदगीचे बाजूस ४७,९८८ रु. नफा-तोटा सात्यांत रहातात.

कंपनीचे देणे कमी झाले असून रोख आणि बँकांतील शिल्लक भरपूर आहे. कमी खेळत्या भांडवलांत कंपनीने ज्यास्त उत्पादन व विक्री करून आर्थिक परिस्थिति खूपच सुधारली आहे.

भाताच्या विक्रीसाठी सहकारी संस्था— आसामच्या अन्न व शेतकी मंत्र्यांनी भाताच्या विक्रीसाठी शेतकऱ्यांच्या मोठ्या सहकारी संस्था स्थापन करण्याचा विचार चालविला आहे. संस्था स्थापन केल्यामुळे दलालांची गरज रहाणार नाही आणि शेतकऱ्यांना वाजवी भाव मिळून भाताच्या किंमतीही महकणार नाहीत असा विश्वास त्यांना वाटत आहे.

मिठाच्या उत्पादनाचा अभ्यास— भारतात मिठाच्या उत्पादनाचे कोणते तंत्र वापरले जाते त्याची माहिती करून घेण्यासाठी दहा चिनी तज्ज्ञ भारतात आले आहेत. भारतामधील मिठागऱ्यांचा ते महिनाभर दौरा काढणार आहेत हिमाचल प्रदेशातील मंडी ह्या ठिकाणच्या खनिज मिठाच्या साणींना त्यांनी भेट दिली.

साखरेची अधिक निर्यात— भारताचे अन्नमंत्रां श्री. अजितप्रसाद जैन ह्यांनी लोकसभेत असे सांगितले की भारतामधून अधिकाधिक साखर निर्यात करून जास्ती परदेशीय हुडणावळ मिळविण्याची सरकारची इच्छा आहे. प्रथम ५०,००० टन साखरेच्या निर्यातीला परवानगी देण्यात आली. मग आणखी ५०,००० टनाला परवानगी देण्यात आली.

भोपाळ शहराचा विकास— मध्यप्रदेश सरकारने भोपाळ ह्या राजधानीच्या शहराचा विकास करण्यासाठी ११ कोटी रुपये खर्च येणारी एक योजना तयार केली आहे. शहरात अनेक नवीन इमारती सरकारच्या उपयोगासाठी बांधण्यांत येणार आहेत. त्यांत विधानमंडळाच्या बैठकीसाठी सभागृह व आमदारांना रहाण्याचे वसतिगृह ह्यांचा समावेश आहे.

दि इचलकरंजी अर्बन को. बँक लि.

वरील बँकेचा रौप्यमहोत्सव सोमवार, दि. २० मे, १९५७ रोजी ना. यशवंतराव चव्हाण ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली साजरा झाला. त्याप्रसंगी बँकेच्या पंचवीस वर्षांची "वाटचाल" या पुस्तिकेचे प्रकाशन अध्यक्षीय हस्ते झाले.

माहितीपट सवलतीने दाखविणार?— भारत सरकारच्या बोलपट सात्याने तयार केलेले माहितीपट व इतर उपयुक्त चित्रपट मोठ्या शहरांतून सवलतीच्या दराने दाखविण्याचा सरकार विचार करित आहे. विशेषतः विद्यार्थी, कामगार, फेरीवाले, इत्यादींना ४ आणे घेऊन चित्रपट दाखविले जातील.

व्हॉइसरयांचे पुतळे— भारत सरकारने ब्रिटिश व्हॉइसरयांचे पुतळे काढून टाकण्याचा जो निर्णय घेतला आहे त्याला 'मॅचस्टर गार्डिअन' ह्या ब्रिटिश वृत्तपत्राने पाठिंबा दिला आहे. भारत कॉमनवेल्थ राष्ट्रगटांत ठेवण्याची इच्छा असेल तर निष्कारण द्वेषबुद्धि निर्माण करणाऱ्या गोष्टी नार्हीशा केल्या पाहिजेत, असे मत त्या पत्राने व्यक्त केले आहे.

जागतिक बँकेचा नकार— पश्चिम पाकिस्तानांत एक पोलादाचा कारखाना काढण्यासाठी पाकिस्तान सरकारने जागतिक बँकेकडे कर्ज मागितले होते. पण बँकेने कर्ज देण्याचे नाकारले आहे. संकल्पित कारखाना दिलेले कर्ज व त्यावरील व्याज परत देऊ शकणार नाही अस बँकेचे मत झाले आहे.

नव्या औषधांचा शोध— भारतामधील औषधी वनस्पतींचे संशोधन करणारी एक संस्था काश्मिरात आहे. त्या संशोधन संस्थेने क्षय व मुदतीचा दोषी ताप ह्यांच्यावर गुणकारी औषधे शोधून काढली आहेत. औषधांचे प्राथमिक प्रयोग यशस्वी ठरले आहेत.

'अर्थ' ग्रन्थमाला

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारा उलाढाली
- ४ सहकार

सुधी लुवननी पगडंडी

(गृहलुवननु भांगल्य)

लेखकः—श्री. वा. डोणे, संपादक, "अर्थ"
गुजराती लील आवृत्ति [किंमत रु. १-८-०]

* दि प्रेसिडेन्सी इंडस्ट्रियल बँक लिमिटेड *

(शिड्यूल्ड बँक)

हेड ऑफिस :- १० बुधवार पेठ, पुणे २
प्रेसिडेन्सी बँक बिल्डिंग, (फोन २७६३)

मुंबई शाखा :- ८२ मेडोज स्ट्रीट, मुंबई १
कॉमनवेल्थ बिल्डिंग, (फोन ३०४०८)

अध्यक्ष

श्री. ग. रा.
साठे

अधिकृत, विक्रीस काढलेले व सपलेले भांडवल रु. १०,००,०००
जमा झालेले भांडवल रु. ७,३३,१३५
खेळते भांडवल रु. ६२,००,०००

उपाध्यक्ष

श्री. वा. ग.
बापट

★ चालू खाते व्याज १ टक्का ★ सेव्हिंग खाते व्याज ११ टक्के ★ मुदत ठेवीवरील आकर्षक व्याजाचे दराबाबत समक्ष भेटा. ★ बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात.

—श्री. गो. धों. जोगळेकर, बी. ए., (ऑ.), पी. कॉम., एल.एल. बी. मॅनेजर

भारतांतील हातमाग धंद्याची गेल्या चार वर्षांतील प्रगति

भारत सरकारला हातमाग धंद्याशी निगडित असलेल्या प्रश्नांवर सल्ला देण्यासाठी आणि विशेषतः या धंद्याच्या विकासाकरिता योजनांची शिफारस करण्याकरिता ऑक्टोबर १९५२ मध्ये अ. भा. हातमाग मंडळाची स्थापना करण्यांत आली. सादी अॅण्ड अदर हॅण्डलूम इंडस्ट्रिज डेव्हलपमेंट (अॅडिशनल एक्स-इज ड्यूटी ऑन क्लॉथ) अॅक्ट, १९५६ अनुसार उभारण्यांत आलेल्या सेस फंडांतून या मंडळासाठी आवश्यक त्या पैशाची तरतूद करण्यांत आली.

या धंद्याच्या विकासाकरिता त्याची सहकारी पायावर संघटना करणे आवश्यक आहे ही मंडळाची शिफारस भारत सरकारने स्वीकारली आणि म्हणून सहकारी पद्धतीवर काम करणाऱ्या मार्गासाठीच आर्थिक मदत देण्याचा निर्णय सरकारने घेतला. भारत सरकारकडून मिळणाऱ्या आर्थिक साहाय्यानुसार राज्य सरकार या धंद्याविषयीच्या योजना कार्यान्वित करतात.

या मंडळाची स्थापना होण्यापूर्वी सदर धंद्यास उतरती कळा लागली होती. परंतु मंडळाने केलेले जोरदार प्रयत्न, भारत सरकारचे आर्थिक साहाय्य आणि राज्य सरकारांचे या धंद्याच्या विकासाकडे असलेले लक्ष, यामुळे या परिस्थितीत संपूर्णपणे बदल होऊन तो आता परत उर्जितावस्थेत येत आहे. मंडळाने यासाठी संघटनात्मक, बाजारपेठाविषयक, तांत्रिक योजना आंखल्या आहेत.

सहकारी पद्धत

ऑक्टोबर १९५३ मध्ये देशातील एकूण २८,८०,००० मार्गपैकी ६,८२,०८३ माग सहकारी पद्धतीवर चालत होते. परंतु त्यानंतर प्रतिवर्षी हा आंकडा वाढत जाऊन आता गेल्या ३॥ वर्षांत सहकारी पद्धतीवर ११ लाख माग चालू झाले आहेत.

या धंद्यासाठी बाजारपेठ वाढविणे हाच मंडळापुढील मुख्य प्रश्न होता. हातमागी कापडाच्या विक्रीवर रिबेट देऊन या मालाचा खप वाढत्या प्रमाणावर करणे शक्य झाले. त्याच प्रमाणे, आपापल्या राज्यांत विक्रीकेंद्रे व फिरत्या गाढ्या ठेवण्यासहि राज्य सरकारांना मंडळाने मदत केली. आतापर्यंत अर्शा १,३०० विक्रीकेंद्रे व ३३ फिरत्या गाढ्यांची सोय झाली आहे.

हातमागांच्या तांत्रिक स्वरूपांतहि मंडळाने बऱ्याच सुधारणा केल्या. जुन्या ३७,००० श्रो शटल मार्गाऐवजी झ्याय शटल माग सुरू केले व ४०९ सेमी ऑटोमॅटिक पेडल लूमस बसविले. त्याच प्रमाणे उत्कृष्ट दिशाइनसना बक्षिसे, विणकर संस्थांतील विणकरांचे शिक्षण, हातमागी कापडाचे दर्जा नियंत्रण, प्रदर्शन इ. योजना-द्वारेहि मंडळाने या धंद्याच्या विकासास हातभार लावला आहे.

याजबरोबर मंडळाने विणकरांसाठी वसाहती, चालू विणकाम केंद्रांचे नूतनीकरण, सहकारी संस्थांच्या भाग भांडवलांत सरकारचा हातभार व सहकारी कताई गिरण्या इ. योजनाहि हाती घेतल्या. या धंद्याच्या प्रसिद्धीसाठी भारत सरकारने जाहिराती, नीऑन साईन्स, सिनेमा स्लाइड्स, रेल्वे स्टेशनावर व विमान-तळांवर छोटी दाळने, नियतकालिकांचे प्रकाशन, इत्यादि उपाय योजले.

बाजारपेठा व विक्रीकेंद्रे

या धंद्याच्या निर्यात व्यापाराकडेहि लक्ष पुरविण्यांत येत आहे. मंडळाने परदेशांतील बाजारपेठेची एक योजना आंखली आहे. कोलंबो, बगदाद, रंगून, सिंगापूर इ. ठिकाणी हातमागी

कापडासाठी बाजारपेठ कचेऱ्या उघडल्या आहेत. कोलंबो, एडन, सिंगापूर, बँकॉक व कुआलालंपूर येथे विक्रीकेंद्रे उघडण्यांत आली आहेत. त्याचप्रमाणे, या मालासाठी अमेरिकेंत मोठी बाजारपेठ मिळविण्यासाठी सरकारने त्या देशाच्या कांहीं तज्ज्ञांस भारतांत बोलाविले होते. त्यांनी देशांतील प्रमुख हातमाग केंद्रांचा दौरा करून सरकारला सादर केलेल्या एका सांगोपांग अहवालावर विचार होत आहे.

या धंद्याचा आंतरराज्यीय विकास होण्यासाठी व ठिकठिकाणी त्यास बाजारपेठ मिळण्याकरिता ऑल इंडिया हँडलूम फॅब्रिक्स मार्केटिंग को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीची स्थापना करण्यांत आली आहे. या संस्थेची केंद्र कचेरी मुंबईत असून तेथेच एक आकर्षक असे विक्रीकेंद्रहि आहे. त्याचप्रमाणे मद्रास शहरीहि एक मोठे विक्रीकेंद्र उघडण्यांत आले आहे. भारतांत इतरत्र तसेच परदेशांतील बाजारपेठांतहि या संस्थेच्या कार्याची व्याप्ति वाढणार आहे.

दुसरी योजना

दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेत हातमाग धंद्यास महत्त्वाची कामगिरी पार पाडावयाची आहे. १९५८-५९ पर्यंत या धंद्याचे उत्पादन ७० कोटी वारांपर्यंत जाण्याची अपेक्षा आहे. १९५५ चे उत्पादन १४७३ दशलक्ष वार होते ते १९५६ मध्ये १५४१ दशलक्ष वारांवर गेले. चालू वर्षांत ते किमान ३०० दशलक्ष वारांनी वाढवावयाचे आहे.

सप्टेंबर १९५३ मध्ये सेस-फंड योजना सुरू झाल्यापासून भारत सरकारने एकूण १७.७ कोटी रु. च्या निरनिराळ्या विकास योजनांस मंजुरी दिली आहे. राज्य सरकारांनी यांतील सुमारे १५ कोटी रु. खर्च केले असावेत.

१९५६ मध्ये एकूण ५,९७,८६,००० वार कापडाची निर्यात झाली. १९५५ पेक्षा हा आंकडा ४० लाख वारांनी जास्त आहे. १९५६ च्या निर्यातीची किंमत ८.६६ कोटी रु., तर १९५५ च्या निर्यातीची किंमत ७.७६ कोटी रु. होती. इंग्लंड, अमेरिका सीलोन, मलाया व सुदान या देशांकडे होणाऱ्या निर्यातीत विशेष वाढ झाली आहे.

या धंद्याच्या विकासाचे आणखी एक पाऊल म्हणून भारत सरकारने मुंबई, मद्रास, दिल्ली, बनारस, सुरत, सारख्या शहरी दिशाइन सेंटर सुरू करण्याचे ठरविले असून मुंबईतील सेंटर सुरू झाला आहे.

मंडळाने याप्रमाणे केलेल्या कामगिरीमुळे भारतांतील हातमागाचा धंदा सपाट्याने उत्कर्षाची पावले टाकत आहे.

दि डेकन बँक्स असोसिएशन

नव्या वर्षाचे पदाधिकारी

दि डेकन बँक्स असोसिएशन, पुणे, ह्या संस्थेच्या वार्षिक साधारण सभेने १९५७ सालाकरिता खालीलप्रमाणे कार्यकारी मंडळ निवडले :—

अध्यक्ष :—श्री. के. पां. जोशी, (चेअरमन, भारत इ. बँक)
उपाध्यक्ष :—श्री. व्ही. जी. हेरेकर, (डायरेक्टर, प्रेसिडेन्सी इ. बँक)

ऑनररी सेक्रेटरी व ट्रेझरर :—श्री. म. व्यं. शिंगरे. (चेअरमन, भोर स्टेट बँक)

ऑनररी असि. सेक्रेटरी :—श्री. रा. बा. साळवेकर, (मॅ. डायरेक्टर, भारत इ. बँक)

इतर सभासद बँका :—(१) बँक ऑफ महाराष्ट्र, (२) बँक ऑफ पूना व (३) बँक ऑफ कराड.

बाजारभावापेक्षा कमी दराने विक्री

इन्कमटॅक्सची आकारणी केव्हा करता येईल ?

निकटवर्ती संबंध असलेल्या व्यक्तींना सवलतीच्या दराने केलेल्या विक्रीबद्दल इन्कमटॅक्स अधिकाऱ्यांस जादा कर आकारणी करता येईल काय ? या प्रश्नावर मद्रास हायकोर्टाने 'श्री. रामलिंग चूदानिकाई मिल्स लि. वि० इन्कमटॅक्स कमिशनर' केसमध्ये जो एक निकाल दिला आहे, तो अत्यंत महत्त्वाचा असल्याने साळी देत आहोत.

प्रस्तुत केसमधील कंपनीचा लोकरांचे उत्पादन व विक्रीचा घंदा होता. सदर कंपनीचे जमासर्चाची तपासणी केल्यानंतर असे आढळून आले की, सदर कंपनीने केलेल्या एकूण मालाच्या विक्रीपैकी १७,९०,६२४ रुपयांची विक्री ही बाजारभावापेक्षा अतिशय कमी दराची होती. त्यामुळे इन्कमटॅक्स अधिकाऱ्यांस या विक्रीबाबत संशय घेऊन या विक्रीबाबतचे स्पष्टीकरणासाठी कंपनीला पाचारण करण्यात आले. या मालाची विक्री पुढील तीन लोकांना करण्यात आली होती. (१) मॅनेजिंग एजन्सी फर्म, (२) त्या कंपनीचा एक डायरेक्टर, (३) त्या कंपनीचा दुसरा एक डायरेक्टर ज्यांत भागीदार होता अशी एक फर्म.

कंपनीने या वरील तीन लोकांना बाजार-भावापेक्षा अतिशय कमी दरांत माल विकलेला असल्याचे ज्यावेळी कंपनीच्या निदर्शनास आणून देण्यांत आले त्यावेळी कंपनीतर्फे असा खुलासा देण्यांत आला की, ही विक्री त्या त्या लोकांशी पूर्वी करण्यांत आलेल्या तोंडी वायद्यावरहुकूम करण्यांत आली होती व ज्या दिवशी हे वायदे देण्यांत आले हांते त्या दिवशी त्या मालाच्या बाजारातील किंमती प्रत्यक्ष विक्रीच्या दिवसाच्या किंमतीपेक्षा बऱ्याच कमी होत्या. परंतु इन्कमटॅक्स अधिकाऱ्यांने हा खुलासा मान्य केला नाही व कंपनीने दाखविलेल्या उत्पादनांत १,४६,००० रुपयांची भर टाकली. कंपनीने या तीन लोकांना विकलेल्या मालाची त्या त्या दिवसाची बाजारातील किंमत व कंपनीने आपल्या हिशेब बुकांत दाखविलेली त्या मालाच्या विक्रीची किंमत या दोहोंमधील फरक काढून ही १,४६,००० रुपयांची भर टाकण्यांत आली होती. कंपनीचे नुकसान करून या दोन डायरेक्टरांना अधिक सवलतीची वागणूक दिली असा शेराहि आकारणी हुकुमांत नमूद करण्यांत आला होता. अपेलेट असिस्टंट कमिशनरने इन्कमटॅक्स ऑफिसरने दिलेला निर्णय मान्य असल्याचा निर्वाळा दिला व असे नमूद केले की, या व्यवहाराबाबत शेअर होल्डर्सच्या वार्षिक अहवालांत उल्लेख करण्याची कायदेशीर सक्ति जरी डायरेक्टरांवर नसली तरी ती त्यांची नैतिक जबाबदारी होय. यापुढे जाऊन अपेलेट ट्रायब्यूनलने तर "ही विक्री अप्रामाणिकपणे करण्यांत आली होती असाच आमचा निष्कर्ष असल्याने तो माल सवलतीच्या दराने विकण्याचा अधिकार कंपनीला होता की नाही हा प्रश्नच उद्भवत नाही" असे आपले मत प्रतिपादिले. परंतु सरतेशेवटी मद्रास हायकोर्टाने मात्र कंपनीच्या उत्पादनांत टाकलेली ही १,४६,००० रुपयांची भर अवास्तव असल्याचा व सदर व्यवहार कंपनीने अप्रामाणिकपणे केला असे म्हणण्याइतका पुरावा ट्रायब्यूनलकडे नसल्याचा निकाल दिला. सदर निकालपत्रांत मद्रास हायकोर्ट म्हणते—

"या तीन लोकांनी केलेली विक्री बनावट असण्याची एक शक्यता होती. म्हणजे असे की, तो माल फक्त त्यांना यावयाचा परंतु त्यावरील मालका हक्क मात्र कंपनीकडेच ठेवावयाचा असे

आपसांत ठरले असण्याची देखील शक्यता आहे. असे जर असेल तर त्या कंपनीचा नफा तिला या लोकांकडून मिळालेल्या किंमतीवर न ठरवता त्या लोकांना तो माल विकून जी किंमत आली असेल त्यावर ठरवावा लागेल. परंतु त्या तीन लोकांचे जमासर्च तपासल्याशिवाय हे साध्य होणार नाही. इन्कमटॅक्स सातें अगर ट्रायब्यूनल यांपैकी कोणीही हे जमासर्च तपासलेले नाहीत. जर असा प्रयत्न करण्यांत आला असता तर कदाचित् त्यांतून वरील गोष्ट सिद्ध होऊ शकली असती. परंतु तशा प्रकारे कसलाहि प्रयत्न न झाल्यामुळे सदर व्यवहारास बनावट व्यवहार म्हणता येणार नाही."

"वास्तविक तो माल बाजारभावानेच विकून जमासर्चात मात्र कमी किंमती दाखविल्याची व बाकाचा पैसा स्वतःच्या खिशांत घातला असण्याची दुसरी शक्यता आहे, हे जर सिद्ध झाले असते तर कंपनीच्या पैशाचा मॅनेजमेंटने गैरवापर केला या सदरांत ती केस आली असती. परंतु यासाठी सुद्धा ह्या तिन्ही लोकांचे जमासर्च तपासणे अत्यंत आवश्यक होते. कारण जर खरोखरीच असे घडले असते तर त्या तीन लोकांनी आपल्या जमासर्चात दाखविलेल्या रकमा व कंपनीच्या जमासर्चात निर्दिष्ट झालेल्या रकमा यांत बरीच तफावत आढळली असती. परंतु या लोकांचे जमासर्च न पाहिल्यामुळे ही शक्यताहि सिद्ध होऊ शकत नाही."

"शेवटी, स्वतःच्या अथवा आपल्या मित्रांचा फायदा करण्याच्या हृद्यने तो माल खरोखरच बाजारभावापेक्षा कमी भावाने विकला असल्याची सुद्धा शक्यता आहे, याला लवादी म्हणता येईल. परंतु सवलतीच्या किंमतीच्या रूपांत त्या खरेदीदारांना जो फायदा झाला त्याला कंपनीचा फायदा म्हणता येणार नाही व त्यामुळे त्यावर कर आकारणी होऊ शकणार नाही."

अशाप्रकारे आपले मत व्यक्त करून मद्रास हायकोर्टाने सदर कंपनीचे १,४६,००० रुपयांनी वाढविलेले उत्पन्न गैरवाजवी ठरविले. परंतु केसमधील सत्य काय आहे हे हुडकून काढण्यासाठी त्या तीन खरेदीदारावरील आकारणी पुन्हा करण्यास मात्र संमति दिली.

—'सल्लागार'

दि युनायटेड वेस्टर्न बँक लि., सातारा

वरील बँकेस १९५६ साली, मागील शिलका नफा (७३६ रु.) धरून आणि ४७,००० रुपये कराची तरतूद करून, ६४,६२७ रु. नफा झाला. त्याची वाटणी साळीलप्रमाणे करण्यांत आली :—

	रु.
स्टॅच्युटरी रिझर्व्ह	२४,०००
करमाफ ४३% दिव्हिडंड	२९,२५०
इन्व्हेस्टमेंट घसारा फंड	३,०००
नोकरवर्गास बोनस	८,०००
पुढील वर्षांत ओढण्यासाठी	३७७
	<hr/>
	रु. ६४,६२७

बँकेच्या व्यवहारांत अहवालाचे साळी चांगली प्रगति झाली, हे साळील तुलनात्मक आंकड्यांवरून दिसून येईल :—

	१९५५	१९५६
	रु.	रु.
रिझर्व्ह व इतर फंड	२,१०,०००	२,७६,०००
ठेवी	९१,००,०००	१,२१,८३,०००
नफा	५०,१६२	६३,८९१
इन्व्हेस्टमेंट्स	४९,७७,७००	५३,५१,९००
कर्जे	४१,४५,०००	६२,८४,०००

बँक ऑफ पूना

लिमिटेड

(शेड्यूल्ड बँक)

—मुख्य कचेरी : ४५५ रविवार, पुणे २.—

—शाखा—

- (१) ३६१ सदाशिव, पुणे.
 (२) ५४ डेक्कन जिमखाना, पुणे ४.
 (३) सोलापूर. (४) सांगली.

—व्याजाचे दर—

चालू ठेव—अर्धा टक्का. सेव्हिंग्ज—दोन टक्के.
 २ महिन्यांच्या पुढे मुदतीच्या ठेवीवर
 तीन टक्के व्याज.

★ सांगली शाखा व मुख्य ऑफिसमध्ये मूल्यवान् जिनसा सुरक्षित ठेवण्याकरिता अल्प भाड्याने लॉकर मिळतील.

दिरनाकर बँक, लिमिटेड

स्थापना—१९४३

मुख्य कचेरी :—लक्ष्मी रोड, कोल्हापूर

—शाखा—

सांगली, शाहूपुरी, मिरज, अयसिंगपूर

आधिकृत मांडवल	...	रु. २०,१२,०००
विक्री केलेले शेअर मांडवल	...	रु. १०,०६,६००
रोख वसूल शेअर मांडवल	...	रु. ५,०३,३००
रिझर्व्ह व इतर फंड	...	रु. १,५०,०००
खेळते मांडवल (अंदाजे)	...	रु. ५०,००,०००

—अद्यावत् बँकिंग—व्यवहार केले जातात—

श्री. बी. बी. चौधरी, श्री. देवेंद्र आपया
 बी. ए., एलएल. बी., वकील. मंगाज
 सांगली कोल्हापूर
 चेअरमन व्हा. चेअरमन
 एल. एन. शहा,
 बी. कॉम, सी. ए. आय. आय. बी.
 मॅनेजर.

दि बॉम्बे स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

स्थापना १९११

मुख्य कचेरी : ९, बेक हाऊस लेन, फोर्ट, मुंबई.
 ह्या बँकेत गुंतविलेला पैका शेतकरीवर्ग व सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्था ह्यांच्याच उपयोगासाठी दिला जातो.

भरपाई झालेले मांडवल

भागीदारांतर्फे	रु. ३५,२३,७००
मुंबई सरकारतर्फे	रु. २६,००,०००
	रु. ६१,२३,७००

गंगाजळी व फंड	रु. ६१,८३,९००
ठेवी	रु. १०,७९,८८,०००
खेळते मांडवल	रु. १३,३५,२४,०००

१४ जिल्ह्यांमध्ये ६९ शाखा

भारतातील प्रमुख शहरी हंड्या, विले वगैरे वसुलीची व्यवस्था केली जाते. सर्व प्रकारच्या ठेवी स्वीकारल्या जातात. शर्तीबद्दल चौकशी करावी.

वा. पुं. वर्दे
 ऑनररी मॅनेजिंग डायरेक्टर.

पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

लक्ष्मी रोड, पुणे शहर.

स्थापना : ४ सप्टेंबर, १९१७

दिनांक १ जानेवारी १९५७ पासून कायम ठेवीचे व्याजाचे दर वाढविले आहेत.

मुदत	:	पूर्वीचा दर	:	नवा दर
१ वर्ष	:	२	:	२ $\frac{१}{२}$ टक्के
२ वर्ष	:	२ $\frac{१}{२}$:	२ $\frac{३}{४}$ टक्के
३ वर्ष	:	—	:	३ टक्के
५ वर्ष	:	३	:	३ $\frac{१}{२}$ टक्के
१० वर्ष	:	४	:	४ टक्के

या बँकेतील ठेवी मुख्यतः सहकारी शेतकी सोसायट्यांना मांडवलाचा पुरवठा करण्यासाठीच वापरल्या जातात.

अधिक माहिती पत्रद्वारे अगर समक्ष आनंदाने पुगवू.

वा. ग. आळतेकर
 मॅनेजिंग डायरेक्टर.

हे पत्र पुणे पेट शिवाजीनगर घ. नं. ११५१ आर्यभूषण छापखान्यात केशव गणेश शांतगपाणी यांनी छापिले व
 आनंद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधिवास' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेक्कन जिमखाना) पुणे ४ येथे प्रसिद्ध केले.